

Adéla Dohnalová (385741): Rozdíly v rasových předsudcích studentů pomáhajících profesí a studentů exaktních věd

Rasové předsudky jsou v dnešní době velkou překážkou pro vykonávání některých profesí. Západní společnost se snaží o rasovou toleranci. Příkladem takových profesí jsou pomáhající profese – tím myslím např. psychology, lékaře, sociální pracovníky, učitele, apod. Ve své praxi se setkávají s lidmi různé rasy a je nežádoucí, aby se chovali odlišně k různým rasovým skupinám obyvatel. Proto jsou v rámci svého studia zahrnujícího práci s lidmi, směřováni k rasové toleranci.

Víme, že předsudky u těchto lidí se vyskytují. Jurková (2010) zjistila, že rasové předsudky u studentů Pedagogické fakulty MU, se vyskytují u většiny dotázaných, i když jich velká část měla někdy spolužáka odlišné rasy. Zlatušková (2009) zkoumala předsudky u pracovníků pomáhajících profesí. Ti se shodli na tom, že jejich přístup hlavně k Romům je odlišný od přístupu k ostatním klientům.

To, co by mě zajímalo, je zda existuje (a popřípadě jak velký) rozdíl mezi studenty pomáhajících profesí a studentů zcela odlišných oborů v rasových předsudcích. Jako studenty „zcela odlišných oborů“ jsem vybrala studenty exaktních věd, kteří nemají ve svém studiu zahrnutou práci s lidmi/klienty, žáky apod.

Výzkumná otázka: Jak se liší v rasových předsudcích studenti pomáhajících profesí a studenti exaktních věd?

Hypotéza: Rasové předsudky studentů exaktních věd jsou větší než u studentů pomáhajících profesí.

Literatura:

Jurková, L. Průzkum rasismu na Pedagogické fakultě MU: diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra občanské výchovy, 2010. 97 l., 25 l. příl. Vedoucí diplomové práce Milan Valach.

Zlatušková, M. Předsudky v pomáhajících profesích: diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta filozofická, Ústav pedagogických věd, 2009. 42l. Vedoucí diplomové práce Lenka Hloušková.

Lucie Fajkošová (327461): Vliv výše IQ na kognitivní styl závislost/nezávislost na poli

IQ je veličina, která nemá na odborném poli jednoznačně sdílenou definici. Často ve snaze vyhnout se kostrbatému popisu se autoři uchýlí k následující definici: IQ je to, co měří testy inteligence. Jeden z obecně uznávaných inteligenčních testů provádí při veřejném testování organizace Mensa, která sdružuje jedince s IQ nad 130, což by měly být podle Gaussovy křivky 2 % populace (Mensa).

Druhou proměnnou by v našem výzkumu představovala závislost/nezávislost na poli. Jedná se o kognitivní styl, který se mění se schopností rozlišovat figuru a pozadí při vnímání určité situace. Lidé závislí na poli mají tendenci vnímat okolní prostředí jako celek, ve své mysli jasně neohraničují barvu, tvar a další vlastnosti objektů. Lidé nezávislí na poli vnímají prvky okolního prostředí jako zřetelně oddělené (Plháková, 2003, s. 153).

Studie prokazují souvislost mezi těmito dvěma proměnnými, přesněji jde o následující vztah: Se zvyšujícím se IQ se zvyšuje pravděpodobnost využívání kognitivního stylu nezávislost na poli, tedy jedinec je spíše autonomní a flexibilní ve vnímání. (Richardson, Turner, 2000; Goodenough, Karp, 1961 a další). Mým záměrem je provést výzkum pouze na respondentech s IQ mezi 130 a 160 body a zkoumat, zda se v tomto rozmezí také projeví změny v závislosti/nezávislosti na poli.

Hypotéza: S rostoucím IQ (od 130 do 160) roste pravděpodobnost využívání kognitivního stylu nezávislosti na poli.

Výzkumná otázka: Jaká je hodnota korelace mezi výší IQ a typem kognitivního stylu závislost/nezávislost na poli u zkoumaných osob?

Literatura:

Goodenough, D. R. & Karp, S. A. (1961). Field dependence and intellectual functioning. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63(2), 241 – 246. Dostupné z: <http://psycnet.apa.org/journals/abn/63/2/241/>

O testování. Dostupné z: <http://www.mensa.cz/testovani-iq/>

Plháková, A. (2003). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.

Richardson, J. & Turner, T. (2000). Field dependence revisited: Intelligence. *Educational psychology*, 20(3), 255 – 270. Dostupné z:

<http://search.proquest.com/docview/208802612/140F9EB337F35DAF129/1?accountid=16531>

Kateřina Suchánková (321816): Osobnostní charakteristiky členů organizace Mensa

Organizace Mensa sdružuje dospělé i děti, jejichž hodnota IQ je řadí mezi horní 2 % populace, což v současnosti odpovídá skóre nejméně 130. Pro členství je nutné absolvovat oficiální IQ test, dosáhnout alespoň minimální požadované hodnoty a platit povinné členské poplatky. Posláním samotné organizace je pak *využití inteligence ve prospěch lidstva* (Mensa). Vzhledem k popisovaným skutečnostem je tedy třeba na výzkumnou populaci pohlížet zejména jako na členy Mensy, ne přímo jako na populaci vysoce inteligentních lidí. IQ ale zůstává neopomenutelnou proměnnou.

Charakteristiky členů výše zmíněné organizace byly zkoumány a popsány již nesčetněkrát. Mezi starší, ale skutečně zajímavé zjištění patří, že jedinci z Mensy mají oproti běžné populaci (testováno pomocí California Psychological Inventory) vyšší skóre v oblasti teoretických a estetických hodnot a naopak nižší výsledky u náboženských a společenských hodnot (Taft, 1971). Tyto hodnoty lze ověřit také pomocí jiného testu osobních hodnot např. varianty dotazníku z roku 1931 (Vernon, Allport) a v porovnání s členy jiné zájmové organizace.

Hlavní výzkumná otázka: Existuje významný rozdíl mezi výsledky testu osobních hodnot členů Mensy a členů jiné zájmové organizace?

Hypotéza vychází ze zmiňovaných charakteristik. Očekáváním je, že v teoretických a estetických hodnotách budou mít členové Mensy vyšší skóre, u náboženských a společenských hodnot to bude naopak.

Literatura:

Mensa. [online, 8. 10. 2013]. Dostupné na: <http://www.mensa.cz/mensa/> .

Taft, R. (1971). A Note on The Characteristics of The Members of Mensa, A Potential Subject Pool. In: *The Journal of Social Psychology*, 83, 107-111.

Vernon, P. E., & Allport, G. W. (1931). A test for personal values. In: *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 26, 231-248.

Martina Kühpastová (359604): Má míra inteligence vliv na projevy rasismu?

Rasismus je v moderní kultuře jedno z velmi často diskutovaných témat. Definice rasismu jako víra v rasovou hierarchii je však v současné době spíše nahrazována hierarchií kulturní (Walker, 2001) a v době promílání nejrůznějších kultur na jednom demografickém místě tak dochází nejen k mnoha konfrontačním konfliktům, ale i násilným činům. Stále více současných autorů se proto snaží pochopit, co má na vznik rasismu u jedince největší vliv.

Jednou z otázek, které se dnes objevují, je otázka, zda má na vliv vzniku rasismu u jedince inteligence. Míra inteligence je nejčastěji měřena pomocí IQ, proto i my budeme využívat tuto veličinu jako ukazatel inteligence. V našem testu budeme pracovat se členy Mensy, tj. jedinci, kteří dosáhli v testu IQ výsledku mezi horními dvěma procenty celkové populace (v ČR 130). Bude nás zajímat, zda jedinci s vyšším inteligenčním koeficientem vykazují nižší míru rasismu než jedinci s nižším IQ.

Mezi studiemi je nalézán rozpor, zda korelace mezi IQ a projevy rasismu existuje. Hodson a Busseri ve své studii (2012) zmiňují, že nižší inteligence u dětí predikuje vyšší míru rasismu v dospělosti, doplňujícím faktorem je pak konzervativní ideologie. Naproti tomu stojí například studie z univerzity v Michiganu (2013), kde autoři tvrdí, že inteligence není předpokladem pro vznik rasismu, ale že „více inteligentní jedinci pouze umí lépe legitimizovat a chránit své výsadní postavení, než méně inteligentní členové“.

Hypotéza: S rostoucím IQ se snižuje míra projevu rasismu vůči různým kulturním skupinám.

Výzkumná otázka: Jaká je hodnota korelace mezi výší IQ a projevy rasismu vůči různým kulturním skupinám?

Literatura:

Hodson, G. & Busseri, M. (2012). A. Bright Minds and Dark Attitudes: Lower Cognitive Ability Predicts Greater Prejudice Through Right-Wing Ideology and Low Intergroup Contact. *Psychological Science*, 23(2), p. 187 – 195.

Mensa České Republiky (2013). Dostupné z <http://www.mensa.cz/mensa/>

Walker, I. (2001). The Changing Nature of Racism: From Old to New? In M. Augoustinos & K. J. Reynolds (Eds), *Understanding Prejudice, Racism and Social Conflict*, 24 – 42. London: SAGE.

University of Michigan (2013). Smart enough to know better: Intelligence is not a remedy for racism. *NewsRx Health*, 82.

Barbora Doris Nyplová (385785): Atraktivita a well-being

Interpersonální atraktivita je považována za významný faktor při navazování mezilidských vztahů. Fyzický vzhled je důležitý pro první dojem o člověku. Napříč kulturami jsou atraktivním lidem připisovány pozitivní vlastnosti a chování vůči nim je shovívavější. Stereotyp, že co je hezké, je i dobré, prokázalo mnoho studií (Výrost, Slaměník, 2008). Náš výzkum vychází z předpokladu, že v důsledku tohoto stereotypu se s rostoucí percipovanou atraktivitou bude zvyšovat i přisuzovaná míra osobní pohody. Pojmem well-being, v české terminologii nahrazovaným ekvivalentem osobní pohoda, se přitom rozumí stav úplné tělesné, duševní, sociální (a eventuálně spirituální) pohody (Kebza, Šolcová, 2003).

Cílem výzkumu by bylo zjistit, zda existuje rozdíl týkající se stereotypizace na základě atraktivity mezi studenty psychologie a studenty matematiky. Předpokladem je, že studenti psychologie, tedy budoucí pracovníci tzv. pomáhajících profesí, jsou během svého studia

učení toleranci a nezaujatosti, a budou tedy ve srovnání se studenty matematiky (oboru zvoleného jako zástupce věd exaktních) vykazovat nižší míru zjednodušení a generalizace.

Hypotéza: Korelace mezi percipovanou atraktivitou a přisuzovanou mírou osobní pohody bude ve skupině studentů psychologie nižší než ve skupině studentů matematiky.

Výzkumná otázka: Jaké jsou hodnoty korelace mezi percipovanou atraktivitou a přisuzovanou mírou osobní pohody ve skupině studentů psychologie a ve skupině studentů matematiky?

Literatura:

Kebza, V., & Šolcová, I. (2003). Well-being jako psychologický a zároveň mezioborově založený pojem. In: *Československá psychologie*, 47, 333-345.

Výrost, J., & Slaměník, I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.

ZVOLENÉ TÉMA:

Rozdíly v rasových předsudcích u studentů pomáhajících profesí a studentů exaktních věd

V tomto výzkumu bychom chtěly zjistit, zda existuje nějaký rozdíl mezi rasovými předsudky u studentů pomáhajících profesí (pedagogové, sociální pracovníci, lékaři, apod.) a studentů exaktních věd jako jsou matematika, fyzika, chemie či geografie. Studenti pomáhajících profesí jsou v rámci svého studia připravováni na práci s dětmi, dospělými či handicapovanými. V rámci jejich práce budou s to těmto lidem pomáhat (výchova, vzdělávání, poradenství), a proto by se u nich neměly projevovat rasové předsudky, popřípadě by měly být do velké míry potlačovány. Studenti exaktních věd se ve svém studiu primárně nepřipravují na práci s lidmi, nýbrž nabývají praktické a hlavně teoretické znalosti ze svého oboru.

Rasové předsudky

Předsudek obecně je druhem postoje, který zaujímáme ke členu nějaké skupiny pouze na základě tohoto členství ke skupině. Kognitivní složkou je stereotyp, emoční složkou je silná hostilita a behaviorální složkou je například diskriminace, nepřátelství či vyhýbání. Předsudky mohou být rasové, etnické, náboženské či genderové (Vaculík, 2006). Původní funkcí předsudku je rychlé rozeznání „dobrého“ a „špatného“, tedy je to jakási informace o možném nebezpečí (Ciccotti, 2008).

Rasové předsudky a s nimi spojená diskriminace, nenávisť a násilí po celém světě, způsobují ale ve společnosti velké problémy. Co se týče vzniku tohoto myšlení, Salajka (1967) uvádí, že kořeny rasismu jsou spojeny s etnocentrismem určitého národa. Ten se stal „normou“ a v případě, kdy „jinakost“ byla prohlášena za méněcennou, tímto jednoduchým spojením začali mít lidé rasistické předsudky vůči ostatním. Podle Fredericksona (2003) počátky rasismu vznikly ve 12. a 13.st., kdy začali být evropští křesťané nepřátelští k Židům. Později se rasismus projevil vůči černošskému obyvatelstvu v době kolonizace zemí na jiných světadílech. Evropané měli z lidí s černou pletí strach a pohrdali jimi.

To znamená, že rasové předsudky mohou vznikat na základě negativních emocí vůči určité rase (strach). Přesto existuje mnoho „objektivních“ důvodů pro „oprávněnou“ diskriminaci konkrétní rasy. Aneb člověk si musí racionálně zdůvodnit jeho postoj. Také je velice jednoduché „převzít“ postoj většiny k určité rase. S pomocí předsudků „...lze docela snadno překonávat obtíže, které provázejí formování vlastního názoru na něco, co se poněkud vymyká našemu zaběhnutému vidění okolního světa.“ (Šišková, 1998)

Studenti a předsudky

Šišková (1998) udává, že v 90. letech až 85 % obyvatel České republiky zaujímal negativní postoj vůči jiným národnostem či etnikům. Mezi nimi rovněž středoškolští a vysokoškolští studenti, jejichž postoje jsou v západních zemích spíše neutrální či tolerantní.

Jurková (2010) zkoumala rasové předsudky u studentů Pedagogické fakulty MU. Dvě třetiny studentů z celkových 150 studovali obor Občanská výchova, kde se studenti mimo jiné zaměřují na výchovu k rasové toleranci. Přesto asi 70 % dotázaných by mělo obavy z výuky v romské třídě, neboť předpokládají, že romské děti jsou více problémové, divočejší a bez kázně. Zhruba 50 % dotázaných tyto jejich vlastnosti považuje za neměnné. Většina těchto studentů měla zkušenost se spolužákem odlišného etnika, přesto k nim měli vztah spíše negativní. Kromě Romů byli studentům nesympatičtí například Vietnamci či Arabové (autorka uvádí pojem „Muslimové“, který neoznačuje etnikum, nýbrž náboženskou orientaci).

Předsudky v pomáhajících profesích

Zlatušková (2009) se zabývala předsudky v pomáhajících profesích. Pomáhající profese definujeme jako: „...souhrnný název pro veškeré profese, jejichž teorie, výzkum a praxe se zaměřují na pomoc druhým, identifikaci a řešení jejich problémů a na získávání nových poznatků o člověku a jeho podmínkách k životu, tak aby mohla být pomoc účinnější; patří sem lékaři, zvláště psychiatři, psychologové, sociální pracovníci, speciální pedagogové, šířeji i fyzioterapeuti, balneologičtí pracovníci apod.“ (Hartl, 2004; cit. podle Zlatušková, 2009). V této práci upozorňuje na negativní dopad předsudečného chování, a to upřednostňování některých klientů před jinými. Mnozí lidé setkávající se s předsudky vůči nim samým se často obrazejí na instituce, od kterých právem očekávají toleranci a pochopení, proto může být

velkým zklamáním, když se ani u nich tohoto nedočkají. Rovněž Ben-Ari (2001), který zkoumal míru homofobie v pomáhajících profesích, vycházel z toho, že nízká míra předsudků u těchto pracovníků je důležitá proto, že pracují s těmito lidmi (v tomto případě homosexuály) a rovněž že mohou provádět osvětu ohledně těchto témat.

Z rozhovorů, které Zlatušková prováděla s pracovníky pomáhajících profesí, plyne, že rasovou diskriminaci si tito pracovníci nejčastěji spojují s romskými občany a že k nim opravdu přistupují jinak než k ostatním. Většinou uvádí negativní zkušenost buď z dětství, nebo s jinými romskými klienty.

Cíl výzkumu

I když z uvedených výzkumů plyne, že rasové předsudky u studentů obecně i u studentů a pracovníků pomáhajících profesí stále existují, chtěly bychom zjistit jejich míru v poměru se studenty zcela jiného oboru. Předpokládáme, že i když se předsudky budou vyskytovat u obou skupin studentů, rozdíl mezi skupinami bude znatelný.

Naším cílem je zjistit zda existují rozdíly v předsudečném chování studentů pomáhajících profesí a studentů exaktních věd. Studenty exaktních věd jsme vybrali jako reprezentanty zcela odlišného druhu studia, tedy studia zaměřeného hlavně na odborné znalosti z oboru, nikoli na práci s lidmi. Tudíž se v rámci svého studia nezabývají sociálními otázkami, konkrétně předsudky, stereotypy ani rasismem. Jak již bylo řečeno, u studentů pomáhajících profesí je žádoucí, aby vůči budoucím klientům neměli pokud možno žádné předsudky. Výsledkem tohoto výzkumu bude zjištění, zda informovanost o předsudcích v rámci studia pomáhající profese je dostatečná k tomu, aby student dokázal své případné předsudky potlačit.

Výzkumná otázka

Jak se liší v rasových předsudcích studenti pomáhajících profesí a studenti exaktních věd?

Hypotézy

H₁: Existuje rozdíl v rasových předsudcích studentů pomáhajících profesí a studentů exaktních věd.

H₂: Studenti pomáhajících profesí budou mít menší rasové předsudky než studenti exaktních věd.

H₃: Největší rasové předsudky budou mít studenti vůči Romům.

Použitá literatura:

Ben-Ari, A. (2001). Homosexuality and heterosexism: Views from academics in the helping professions. *British Journal of Social Work*, 31(1), 119.

Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/203140777?accountid=16531>

Ciccoti, S. (2008). *Lépe porozumět sobě i ostatním*. Praha: Portál.

Frederickson, G. M. (2003). *Rasismus*. Praha: BB/art.

Jurková, L. Průzkum rasismu na Pedagogické fakultě MU: diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra občanské výchovy, 2010. 97 l., 25 l. příl. Vedoucí diplomové práce Milan Valach.

Salajka, M. (1967). *Rasy a rasismus ve světě*. Praha: Lidová demokracie.

Šišková, T. (ed.) (1998). *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál.

Vaculík, M. (ed.) (2006). *Vybrané pojmy ze sociální psychologie II*. Brno, FSS MU.

Zlatušková, M. Předsudky v pomáhajících profesích: diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta filozofická, Ústav pedagogických věd, 2009. 42l. Vedoucí diplomové práce Lenka Hloušková.